

РОЗДІЛ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ РИНКІВ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯПОНІЇ ТА УКРАЇНИ

COMPARATIVE ASPECT OF MARKETS OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS IN JAPAN AND UKRAINE

У статті розглянуто ринки права інтелектуальної власності Японії та України та їх порівняльний аспект. Надано перспективи та подальші шляхи розвитку українського ринку прав інтелектуальної власності. Проаналізовано вплив ринку інтелектуальної власності на економічний розвиток країни. Зроблено зауваження щодо відсутності стабільного та системного підходу до регламентації даного ринку. За результатами дослідження запропоновано запровадити та врегулювати економіко-правовий захист об'єктів права інтелектуальної власності на національному рівні.

Ключові слова: інтелектуальна власність, захист прав інтелектуальної власності, патенти, конкурентоздатність, інноваційна діяльність.

В статье рассмотрены рынки права интеллектуальной собственности Японии и Украины и их сравнительный аспект. Представлены перспективы и дальнейшие пути развития украинского рынка прав интеллектуальной собственности. Проанализировано влияние рынка интеллектуальной собственности на экономическое развитие страны. Сделано замечание об отсутствии

стабильного и системного подхода к регламентации данного рынка. По результатам исследования предложено ввести и урегулировать экономико-правовую защиту объектов права интеллектуальной собственности на национальном уровне.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, защита прав интеллектуальной собственности, патенты, конкурентоспособность, инновационная деятельность.

The article deals with markets of intellectual property rights of Japan and Ukraine and their comparative aspect. Prospects and further ways of development for the Ukrainian market of intellectual property rights are given. The influence of the intellectual property market on the country's economic development is analysed. Comments are made on the lack of a stable and systematic approach to the regulation of this market. According to the results of the study, it is proposed to introduce and regulate the economic and legal protection of intellectual property objects at the national level.

Key words: intellectual property, protection of intellectual property rights, patents, competitiveness, innovative activity.

УДК 339.9

Бабич В.М.

студентка

Інститут міжнародних відносин

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

Постановка проблеми. Інтелектуальна діяльність та її результати відіграють провідну роль у сучасних глобалізаційних процесах у світі. Актуальність дослідження проблеми захисту прав інтелектуальної власності зумовлена тим, що форми, способи та порядки захисту прав інтелектуальної власності загалом урегульовані створеними відповідними інституціями (ВОІВ). Проте не кожна країна характеризується ефективним їх використанням. Україна, маючи значний науково-технічний потенціал, залишається не досить привабливим ринком для сучасних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну та методологічну основу дослідження сформували праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених у сфері світової торгівлі та захисту права об'єктів інтелектуальної власності: Т. Вахоньової, Т.А. Павленко, А.М. Горнісевич, Г.О. Рехнік, В.А. Вакалюк, М.К. Олхаузен, Д. Цюріак, Б. Претнара та ін.

Основні напрями досліджень економістів зосереджені на загальних підходах до здійснення міжнародної торгівлі об'єктами права інтелектуальної власності, особливостях державного регулювання

(охорони та захисту) у даній сфері, джерелах фінансування тощо.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей ринків об'єктів права інтелектуальної власності Японії та України та аналіз впливу економіко-правового захисту об'єктів права інтелектуальної власності на економічний розвиток країни та конкурентоздатність економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні ринки об'єктів права інтелектуальної власності Японії та України перебувають на різних стадіях розвитку. Варто зазначити, що ще не швидко Україна зможе стати конкурентом Японії.

Доказом цього твердження виступають міжнародні рейтинги. Наприклад, Глобальний інноваційний індекс за 2017 р. показує, що Японія знаходиться на 14-му місці, а Україна – лише на 50-му (табл. 1).

Якщо розглянути складники цього індексу, то Японія лідирує з очевидною перевагою. Єдиним субіндексом, де Україна знаходиться практично на ідентичному рівні, є потенціал творчих винаходів.

Подібну ситуацію демонструє й показник The U.S. Chamber of Commerce's Global Innovation Policy

Center за 2017 р. Згідно з однойменним індексом, Україна знаходиться на 37-му місці серед провідних 50 країн світу, Японія – на восьмому місці.

Рис. 1 нам доводить, що порівняно з Японією Україна має проблеми щодо всіх ключових аспектів функціонування ринку інтелектуальної власності. Натомість єдиним підпунктом, за яким Україна випереджає Японію, є членство та ратифікація міжнародних договорів у цьому напрямі.

Таким чином, можна зробити висновок, що в Україні, на жаль, спостерігається парадоксальна ситуація, і ринок інтелектуальної власності (на відміну від Японії) практично не впливає на реальну економіку. Тобто на основі відповідних статистичних даних можна побачити, що в Японії кількість патентів та торгових марок позитивно впливає на економічний розвиток. В Україні дана ситуація є подібною, однак ступінь впливу є значно меншим.

Оперуючи даними міжнародних рейтингів, можна стверджувати, що український ринок інтелектуальної власності потребує суттєвих змін:

1) Оскільки винахідницька та патентна активність є основною передумовою науково-технологічного обміну, то важливою для України є інтеграція у міжнародний ринок патентів та винаходів, що дасть можливість не тільки користуватися вина-

ходами, патенти яких перебувають у власності суб'єктів інших країн, а й розвивати власну винахідницьку й патентну діяльність.

2) Пріоритетним заходом у завоюванні іноземних ринків є ефективний захист та збереження права власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки за вітчизняними винахідниками, які потенційно змогли б виступати ліцензіарами, укладаючи угоди з іноземними партнерами.

3) Відкриття світових ринків дає можливість науковцям вигідно користуватися своїм інтелектуальним доробком, проте вони переважно не мають досвіду підприємницької діяльності і не завжди розуміють «правила гри» на міжнародному ринку інтелектуальної власності.

4) Важливим заходом у цьому напрямі вбачається підвищення рівня інформаційної освіченості винахідників із методиками оцінки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності, обізнаності їх із діяльністю інститутів патентних повірених та відповідних державних установ.

5) З огляду на важливість ролі держави у створенні сприятливих умов для розвитку високотехнологічної сфери в Україні вбачається доцільним надання підтримки винахідникам на всіх етапах патентування.

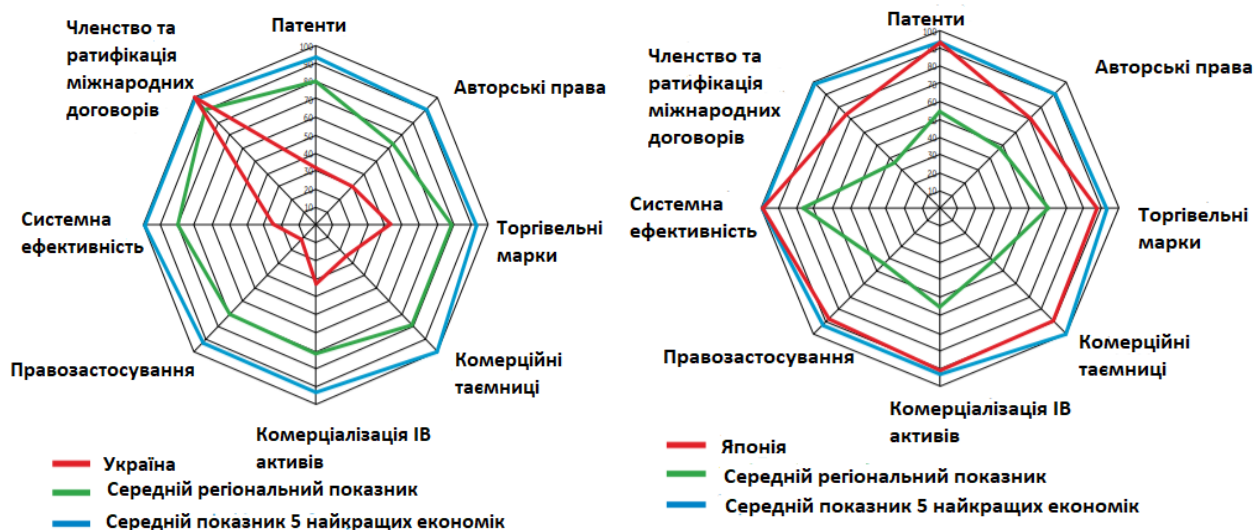

Рис. 1. Порівняння Японії та України за індексом захисту інтелектуальних прав у 2017 р. [2]

Таблиця 1

Складники інноваційного індексу [1]

№	Показник	Україна	Японія
1	Інституції	101	13
2	Людський капітал і дослідження	41	14
3	Інфраструктура	90	9
4	Потужність ринку	81	12
5	Потужність бізнесу	51	11
6	Розвиток знань і технологій	32	12
7	Творчі винаходи	49	36

6) Крім того, на державному рівні доцільно здійснювати контроль над виділенням квот із державного бюджету, передбачених Законом України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», для забезпечення фінансування закордонного патентування винаходів.

Як приклад можна розглянути діяльність японського уряду щодо регулювання інноваційної діяльності країни. Основним нормативно-правовим актом Японії, який регулює систему інтелектуальної власності, є Закон «Про інтелектуальну власність» від 04.12.2002 № 122 (Intellectual Property Basic Act) [3].

З урахуванням зарубіжного і власного досвіду трьома радами, що регламентують японську систему захисту прав інтелектуальної власності та входять до складу Кабінету міністрів Японії (Агентство з науки і техніки, Міністерство зовнішньої торгівлі і промисловості, Міністерство освіти), було розроблено блок документів, що регулюють інноваційну діяльність країни до 2025 р. (IP Strategic Policy Outline, «Інновації – 25»). Також було реалізовано низку заходів щодо захисту об'єктів інтелектуальної власності, а саме: скорочено строки патентної експертизи з 26 до 11 місяців, врегульовано відносини дослідників та роботодавців, підвищено роль університетів та дослідних інститутів.

У процесі створення і захисту прав інтелектуальної власності в Японії виділяють такі аспекти розвитку та захисту прав інтелектуальної власності [4]:

- винаходи і творча діяльність;
- формування «посівного капіталу інновацій»;
- інноваційне співробітництво на основі ланцюжка «промисловість – уряд – університети» не тільки з удосконалення системи формування, а й захисту інтелектуальної власності;
- захист прав інтелектуальної власності, включаючи формування системи захисту інтелектуальної власності в рамках стимулювання інноваційної діяльності (реформа системи подачі патентних заявок для приватного сектора і скорочення термінів їх оформлення, активізація міжнародних зусиль уряду зі створення глобальної патентної системи);
- посилення боротьби проти контрафактної продукції і порушень патентного законодавства на національному та глобальному рівнях.

Розроблення та впровадження правових норм, що регулюють правове забезпечення недоторканності прав інтелектуальної власності, механізмів застосування даних правових норм та відповідної інфраструктури їх практичної реалізації стане основою для створення цілісної системи захисту прав інтелектуальної власності, адже для ефективного використання прав інтелектуальної власності потрібен відповідний економіко-правовий захист на національному рівні.

Порядки захисту прав інтелектуальної власності загалом урегульовані створеними відповідними інституціями. Проте не кожна країна характеризується ефективним їх використанням. Так склалося історично, що система захисту прав інтелектуальної власності є розвиненою насамперед у тих країнах, що характеризуються вищим ступенем наукової, технічної та інноваційної діяльності. Натомість країни, що розвиваються, мають проблеми у цьому аспекті.

На основі аналізу The International Property Right Index 2017 можна перекоонатися, що ключовими вигодами економіки кожної країни світу від захисту прав інтелектуальної власності (усереднений показник) є:

- 1) економіка стає конкурентоздатнішою на 20%;
- 2) здатність до підприємництва зростає на 60%;
- 3) здатність запроваджувати нові технології та вдосконалювати виробничі процеси зростає на 24%;
- 4) частка знань та технологічних результатів зростає на понад 80%;
- 5) подвоюється вдвічі внесок у валовий внутрішній продукт (ВВП);
- 6) удвічі зростають інновації у сфері біотехнологій тощо.

Для подальшого вдосконалення ринку об'єктів інтелектуальної власності України можна виділити такі шляхи [5]:

- розроблення чітких механізмів нормативно-правового регулювання, а саме кодифікація законодавства (створення та затвердження Кодексу про інтелектуальну власність);
- поєднання науки з виробництвом, що передбачає запровадження комплексу заходів (дослідження й аналіз ринку, фінансування впровадження об'єктів інтелектуальної власності, дослідження та розроблення тощо);
- створення інфраструктури впровадження результатів науково-технічної діяльності у виробництво;
- створення замкнених циклів (ідея – виробництво – споживання); створення спеціальних комплексних структур, до функцій яких би входило: проведення експертної оцінки їх комерційного потенціалу, дослідження кон'юнктури ринку, надання новітнім розробкам фінансової підтримки, нагляд за виготовленням конкурентоздатної продукції, просування об'єктів інтелектуальної власності на вітчизняні та іноземні ринки, запобігання несанкціонованому використанню та розповсюдженню об'єктів ІВ;
- створення національної системи підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів з інтелектуальної власності.

Висновки з проведеного дослідження. Порівняно з розвинутими країнами фактичне місце України на світовому ринку торгівлі науково-технічних досягнень незначне. Це зумовлено низьким ступенем участі як в експорті високих тех-

нологій, передусім через низьку результативність діяльності національної інноваційної сфери, так і в імпорті. Частка виробництва наукомісткої продукції України на світовому ринку значно менша, ніж її частка у світовому науково-технічному потенціалі. Тобто ми бачимо, що ринок об'єктів права інтелектуальної власності України перебуває у досить складному становищі, адже відсутній стабільний та системний підхід до регламентації даного ринку. Також проблемним моментом залишається фінансовий складник, який заважає реалізувати належним чином науковий потенціал країни.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. The Global Innovation Index 2017. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2017-report>.
2. International Property Rights Index 2017. URL: <https://www.internationalpropertyrightsindex.org/country/ukraine>.
3. Basic Law on Intellectual Property. Law No.122 of 2002. URL: <http://www.wipo.int/wipolex/ru/text.jsp?leid=138187>.
4. Леонтьев Б.Б., Ерохина И.В. Стратегия интеллектуальной собственности Японии. Правовая информатика. 2015. № 1. С. 20–31.
5. Дегтяр А.О., Гончаренко М.В. Зарубіжний досвід державного регулювання процесу комерціалізації інтелектуальної власності. Державне будівництво. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2013_2_25.

REFERENCES:

1. The Global Innovation Index 2017 [electronic resource] – Available at: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2017-report>
2. International Property Rights Index 2017 [electronic resource] – Available at: <https://www.internationalpropertyrightsindex.org/country/ukraine>
3. Basic Law on Intellectual Property. Law No.122 of 2002. URL: <http://www.wipo.int/wipolex/ru/text.jsp?leid=138187>
4. Leontev B. B., Erokhyna Y. V. Stratehiya yntellektualnoi sobstvennosti Yaponyy [Intellectual Property Strategy of Japan] / B. B. Leontev – № 1 – 2015. – S. 20-31. (in Russian)
5. Diehtiar A. O. Zarubizhnyi dosvid derzhavnoho rehuliuвання protsesu komertsializatsii intelektualnoi vlasnosti [Foreign experience of state regulation of the process of commercialization of intellectual property] / A. O. Diehtiar, M. V. Honcharenko. – 2013. – № 2. – Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2013_2_25 (in Ukrainian)

Babych V.M.

Student

Institute of International Relations

Taras Shevchenko National University of Kyiv

COMPARATIVE ASPECT OF MARKETS OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS IN JAPAN AND UKRAINE

The article deals with the markets of intellectual property rights of Japan and Ukraine and their comparative aspect. The author presents the prospects and further ways of development for the Ukrainian market of intellectual property rights. Also, the author analyses the influence of the intellectual property market on the country's economic development. In the article, there are given comments, which states on the lack of a stable and systematic approach to the regulation of this market. According to the results of the research, it is proposed to introduce and regulate the economic and legal protection of intellectual property objects at the national level.

The article shows a paradoxical situation in Ukraine and that the market of intellectual property practically does not affect the real economy. Based on the relevant statistics, it can be determined that in Japan the number of patents and trademarks has a positive effect on economic development. Ukraine has problems with all key aspects of the functioning of the intellectual property market. Instead, the only sub-item, by which Ukraine is ahead of Japan, is the membership and ratification of international treaties in this direction.

The author made the conclusion that the Ukrainian intellectual property market needs substantial changes, namely, in the sphere of state regulation. After all, the development and implementation of legal rules that regulate the inviolability of intellectual property rights, the mechanisms for applying these legal norms and the appropriate infrastructure for their practical implementation will form the basis for the creation of a comprehensive system for the protection of intellectual property rights. Development of clear regulatory mechanisms, namely, the codification of legislation (creation and approval of the Code of Intellectual Property) will have a positive effect on the economic development of the country and the competitiveness of the economy.